

Zeetrek langs Lauwersoog in de periode 1996-2006

Martin Olthoff

Tien jaar geleden verscheen er in *De Grauwe Gors* voor het eerst een artikel over zeevogeltrek door de Waddenzee bij Lauwersoog (Olthoff 1996). Het artikel behandelde de periode 1985 tot en met 1995. In dit artikel wordt de periode hierna besproken: van 1996 tot en met 2006.

Het artikel 'Zeetrek bij Lauwersoog 1985-1995' (Olthoff 1996) was het eerste artikel dat een gedetailleerd overzicht gaf van de zeetrek door de Waddenzee bij Lauwersoog. De Waddenzee werd en wordt niet meegenomen in de overzichten van de Club van Zeetrekwaarnemers (CvZ; thans de Nederlandse Zeevogelgroep (NZG)) en is als zodanig een beetje een ondergeschoven kindje. De voornaamste reden hiervoor is dat de trek door de Waddenzee meestal sterk afwijkt van die van de Noordzeekust (bijvoorbeeld zeer weinig pijlstormvogels en Jan-van-genten). Hierdoor kan een sterk vertekend beeld optreden in het voorkomen van deze soorten in de Nederlandse kustwateren. Daarnaast wordt er langs de Noordzeekust systematisch geteld, bij Lauwersoog eigenlijk alleen sporadisch (vrijwel uitsluitend bij gunstige weersomstandigheden).

De waarnemingen voor het artikel van Olthoff (1996) werden toen aangeleverd door een aantal vogelaars die veel over zee keken. Aan hen werd gevraagd om alle zeetrekgegevens die voorhanden waren door te geven. Het internet werd toen nog niet gebruikt als waarnemingenbestand, tegenwoordig is dit een belangrijke bron om uit te putten (zie bijvoorbeeld www.trektellen.nl).

In de afgelopen periode is er veel gebeurd. Zo is de zeetrek bij Lauwersoog inmiddels een bekend begrip geworden. Het aantal zeetrekuren is uitgebreid. De communicatie is sterk verbeterd. Ook is de veldkennis sterk toegenomen en is de apparatuur verbeterd. Verder is ook het aantal vogelaars toegenomen. Daarnaast heeft de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) besloten enkele soorten die voorheen ingediend moesten worden 'vrij te geven'. Dat wil zeggen dat van een waarneming van een van deze soorten geen beschrijving meer hoeft te worden ingediend om voor aanvaarding op de Nederlandse lijst in aanmerking te komen. Dit geldt bij de zeevogels voor IJsduiker (beoordeeld tot 1989), Kleinste Jager (tot 1993) en Stormvogeltje (tot 2000).

Het zeetrekten is de afgelopen periode regelmatig een happening geweest; soms waren er wel 20 tot 25 mensen tegelijkertijd bij Lauwersoog over zee aan het kijken. Dergelijke aantallen worden zelfs bij Camperduin zelden gehaald. Iets wat zeker heeft bijgedragen aan de toegenomen belangstelling zijn de opgetuigde provincielijsten. Het mooie van Lauwersoog is dat je de vogels met wat geluk zowel in Groningen als in Friesland kunt zien.

Vogels die dichtbij langsvliegen, vliegen boven Gronings grondgebied. De vogels die verder weg vliegen (en ten westen van de havenmonding) bevinden zich in Friesland. Als je de vogels die wat verder weg vliegen maar op tijd oppikt vliegen ze ook nog in Groningen. Zelfs vogels die helemaal bij Schiermonnikoog vliegen, kun je in de provincie Groningen zien als ze naar het oosten vliegen, als je ze maar lang genoeg volgt. Dit laatste is sinds eind 2006 een stuk lastiger omdat Friesland een flink stuk Groningen heeft gekocht aan de oostkant van Schiermonnikoog.

Naast Lauwersoog wordt er ook regelmatig geteld bij de Eemshaven. Hier is het vaak goed toeven net na een storm en op zo'n moment is het in de Eemshaven vaak beter dan bij Lauwersoog. Naast de Eemshaven wordt er in de Waddenzee ook regelmatig geteld bij Holwerd, het Kornwerderzand en de laatste tijd ook af en toe bij Den Oever.

Er zijn twee plekken om zeetrek te kijken bij Lauwersoog. Ten eerste kun je bij de sluizen

staan. Het voordeel hier is dat sommige vogels soms een tijdje ter plaatse zijn. Het is bijvoorbeeld een goede plek om te fotograferen. Het nadeel van de sluizen is dat je last hebt van de spijlen van de hekken waar je doorheen moet kijken. De andere plek is bij de windmeter, bij de windmolens in de haven. Je zit hier in de luwte en de vogels komen soms erg dichtbij langs. Soms zelfs zo dichtbij dat ze onder het telescoopbeeld door kunnen vliegen.

Platteeuw (1991) vond een positieve relatie tussen een harde, aanlandige wind of storm en het verschijnen van Noordse Stormvogel, Middelste Jager en pijlstormvogels. Verder is de invloed van voedsel (vooral haring en sprot) van belang.

Soorten die normaal gesproken in redelijke hoeveelheden voor de kust te vinden zijn (zoals Noordse Stormvogel en Jan-van-gent), verschijnen bij storm verhoudingsgewijs weinig voor de kust. Het omgekeerde geldt voor Kleine Alken, pijlstormvogels, stormvogeltjes en Middelste Jagers. Zeevogels proberen dit 'verdriften' tegen te gaan

Trektellers bij de windmolens in de haven – Lauwersoog – 12 november 2006

FOTO: JAN BOSCH (WWW.BIRDPICURES.EU)

door te 'keilen': bij het over de golftoppen heen kantelen, klimmen de vogels op stijve vleugels tegen de wind omhoog, om dan met de wind schuin achter zich weer in een volgend golfdal te verdwijnen. Bij dit compenseren moet de klimweg langer zijn dan de daalweg.

Bij erg ruig weer kunnen bepaalde zeeën 'leegwaaien'. De zeevogels wijken dan uit naar plekken waar ze nog wel kunnen foerageren (Platteeuw 1991).

Andere oorzaken die de verspreiding van zeevogels kunnen beïnvloeden zijn de diepte van het water, het zoutgehalte, de gelaagdheid en visserijactiviteiten.

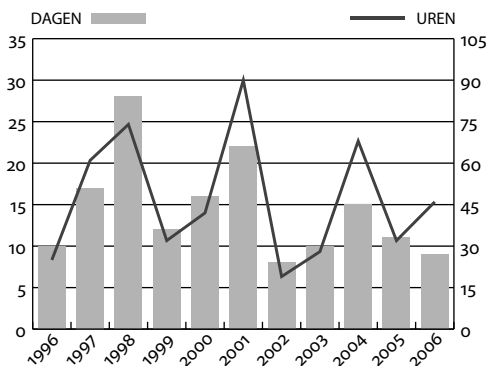
Uit de periode 1996-2006 zijn ruim 920 waarnemingen verzameld, op een rij gezet en vergeleken met de periode 1985-1995. De waarnemingen zijn afkomstig van een paar mensen die substantieel in de periode 1995-2006 over zee hebben gekeken bij Lauwersoog. In de periode tot 2003 is gebruikgemaakt van het waarnemingenarchief van *De Grauwe Gors*. Vanaf 2001 zijn deze gegevens aangevuld met waarnemingen van de website www.lauwersmeer.com. Evenals in de vorige periode is er voorna-

melijk over zee gekeken bij een harde tot stormachtige, aanlandige wind. Bij Lauwersoog is een windrichting variërend tussen west en noordoost het best en bij deze windrichtingen is er dan ook het meest over zee gekeken.

Helaas is ook in deze periode niet alles gedetailleerd opgeschreven, zodat er niet of nauwelijks een beeld kan worden gegeven van de meer algemene soorten die langs Lauwersoog trekken.

Het moet worden benadrukt dat de waarnemingen zijn verzameld tijdens uitzonderlijke omstandigheden en dus niet doorgetrokken kunnen worden naar een normaal beeld onder normale weersomstandigheden.

In de periode 1996-2006 is er 516 uur over zee gekeken (figuur 1). Dit is ruim 40% meer dan in de vorige periode (n=330). In totaal is er op 153 dagen over zee gekeken. Dit is vrijwel gelijk aan de vorige periode (n=159). De volharding was echter groter, ruim drieëneenhalf uur per keer. Traditioneel werden de meeste teluren gemaakt tijdens goede weersomstandigheden in september, oktober en november (tabel 1). Er werden in totaal bijna 60.000 vogels geteld.

Figuur 1. De verdeling van het aantal uren dat er in de verschillende jaren over zee is gekeken bij Lauwersoog. In totaal is er 516 uur over zee gekeken op 153 verschillende dagen.

juni	2
juli	8
augustus	27
september	174
oktober	135
november	123
december	47
januari	20
februari	12
maart	2
april	1

Tabel 1. De verdeling van het aantal waarnemingsuren over de maanden.

Omdat er in sommige maanden veel meer uren zijn gemaakt dan in andere, is bij de soortbesprekingen het aantal uren gecorrigeerd voor de aantallen. Dit is gedaan door het aantal waargenomen exemplaren te delen door het totaal aantal getelde uren in die maand. Op deze manier wordt een beter beeld gegeven van het voorkomen van de diverse soorten.

Soortbesprekingen

Rotgans

In totaal zijn er maar liefst bijna 21.000 Rotganzen geteld!

Enkele topdagen:

12 okt 1997	5.025 ex.
13 okt 1997	2.875 ex.
18 sep 1998	2.021 ex.
1 nov 1998	4.019 ex.
5 okt 1999	3.421 ex.
7 nov 1999	1.500 ex.

Het blijft een mooi gezicht om alle 'Rotjes' weer langs te zien komen op weg naar hun overwinteringsgebieden in Nederland. De hoogste aantallen zijn gezien in oktober en begin november. Dit beeld komt overeen met de trek langs het Noordzeestrand van Schiermonnikoog (Stuurgroep Schiermonnikoog 2005).

Witbuikrotgans

Vier waarnemingen:

12 okt 1997	1 ex.
28 sep 1998	1 ex.
30 okt 1998	1 ex.
22 jan 2005	1 ex.

Topper

De meeste langsvliegende Toppers zijn wel genoteerd. Het gaat meestal om enkele of enkele tientallen vogels.

Topdag:

28 okt 1998	2.800 ex.
-------------	-----------

Eind oktober en begin november wordt

het leeuwendeel gezien, waarschijnlijk op weg naar hun overwinteringsgebieden op het IJsselmeer. Dit beeld komt overeen met de doortrek langs het Noordzeestrand van Schiermonnikoog (Stuurgroep Schiermonnikoog 2005).

Eider

Drie opvallende trekdagen:

5 dec 1996	7.420 ex. (in 2 uur)
14 okt 1997	15.460 ex. (in 7 uur)
1 nov 1998	800 ex. (in 5 uur)

Eiders vliegen er altijd wel, meestal gaat het om koerscorrecties. Op sommige dagen trekken Eiders uit de Oostzee massaal door de Waddenzee.

Zwarte Zee-eend

In vergelijking met de Noordzee worden er maar weinig gezien. In totaal gaat het om 678 exemplaren.

Topdag:

1 sep 2005	210 ex.
------------	---------

Grote Zee-eend

Er werden 278 Grote Zee-eenden geteld. De meeste exemplaren (90%) werden in oktober en november gezien. Van 16 exemplaren werd het geslacht vermeld; negen man en zeven vrouw.

IJseend

Er zijn in totaal 31 IJseenden gezien op 21 verschillende dagen.

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
sep	1	7	0.04
okt	7	7	0.05
nov	11	14	0.11
dec	1	2	0.04
jan	1	1	0.05

Het beeld komt niet overeen met dat van Schiermonnikoog, waar de meeste exemplaren in januari en februari worden gezien (Stuurgroep Schiermonnikoog 2005). November is de beste maand bij Lauwersoog.

Geslachtsverhouding: zeven mannetjes en een vrouwtje.

In Nederland overwinteren IJseenden vooral in de westelijke Waddenzee. Daarbij gaat het om vele tientallen, soms zelfs enkele honderden vogels (Bijlsma et al 2001).

Brilduiker

Helaas is het beeld van deze soort niet compleet. Meestal vliegen er enkele tot enkele tientallen Brilduikers langs.

Hoog aantal:

1 nov 1998 200 ex.

Middelste Zaagbek

Bijna 2500 Middelste Zaagbekken zijn geteld.

Enkele topdagen:

12 okt 1997 234 ex.

14 okt 1997 679 ex.

1 nov 1998 800 ex.

Roodkeelduiker

In totaal werden 182 langstreckende Roodkeelduikers gedetermineerd op 31 verschil-

lende dagen. Het mooie van Lauwersoog is dat je uit de wind staat en alles relatief dichtbij langsvliegt. Zodoende zijn bijna alle langsvliegende duikers op soort te brengen. De meeste Roodkeelduikers werden in november gezien (n=119).

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
sep	2	4	0.02
okt	9	41	0.30
nov	13	119	0.96
dec	6	19	0.40
feb	1	1	0.09

Topdag:

17 nov 2005 39 ex.

Parelduiker

Parelduikers zijn op meer dagen gezien dan Roodkeelduikers (n=35), maar in lagere aantallen.

In totaal zijn er 79 Parelduikers gezien.

Langs de Hollandse kust is ongeveer 90% van de langsvliegende duikers een Roodkeelduiker (Nick van der Ham pers. med.) Het aantal en de frequentie van langsvlie-

Middelste Zaagbek – Lauwersoog – 2 januari 2004

gende Parelduikers bij Lauwersoog laat dus een ander beeld zien. Bij Lauwersoog is de presentie van Parelduikers vrij hoog. Ongeveer 30% van de langsvliegende duikers is een Parelduiker.

Topdag:

13 nov 2001 13 ex.

IJsduiker

1 okt 1997 1 ex.
5 dec 1999 1 ex.
15 dec 2000 3 ex.
13 sep 2004 1 ex.

De drie vogels van 15 december betroffen twee adulten en een juveniel.

In de periode 1985-1995 werden geen IJsduikers gezien. De soort moest toen nog worden ingediend en langsvliegende IJsduikers waren lastig om aanvaard te krijgen.

Noordse Stormvogel

De Noordse Stormvogel is het hele jaar aanwezig in de Noordzee. De aantallen en het voorkomen langs de Nederlandse kust is erg grillig. Ook een harde aanlandige wind is geen garantie voor het zien van Noordse Stormvogels.

In tegenstelling tot de vorige periode (25 januari 1993: 135 ex.) zijn er geen grote aantallen Noordse Stormvogels bij Lauwersoog gezien. Er werden 53 vogels gezien, verspreid over 28 dagen. Ruim de helft van de waarnemingen komt uit september.

Op 13 oktober 1997 werd een donkere vorm gezien, dit is een vogel van hoog-arctische afkomst.

Noordse Pijlstormvogel

Maar liefst 15 exemplaren werden er in de afgelopen 11 jaar gezien. Hierbij valt op dat deze soort alleen in 2001 en tijdens de influx van 2004 is gezien (Bot & Jonker 2004).

11 sep 2001 1 ex.
14 sep 2001 1 ex.
21 sep 2004 5 ex.
22 sep 2004 2 ex.
23 sep 2004 2 ex.
24 sep 2004 4 ex.

Ter vergelijking: in de periode 1985-1995 werden er drie gezien (één in augustus en twee in september).

Stormvogeltje

In totaal werden vier exemplaren gezien, allen bij een noordwestelijke storm.

21 dec 2003 1 ex. NW 9/10
1 nov 2006 2 ex. NW 8/9
12 nov 2006 1 ex. NW 8

Op 12 november 2006 werd ook bij de Eemshaven een Stormvogeltje gezien.

Gezien de late data is het waarschijnlijk dat het om Noorse broedvogels gaat.

Alle vier de waarnemingen volgen na een eeuw zonder waarnemingen van Stormvogeltjes bij Lauwersoog. Op de genoemde dagen werden ook elders in Nederland Stormvogeltjes gezien.

Hoe harder het waait uit het noordwesten, hoe groter de kans op een Stormvogeltje!

Vaal Stormvogeltje

Maar liefst 434 exemplaren werden in de afgelopen 11 jaar gezien, verdeeld over 43 dagen. Met deze aantallen is Lauwersoog een van de beste plekken van Nederland om 'Vaaltjes' te zien. Het zijn bijvoorbeeld aantallen die niet worden gehaald langs de noordkust van Schiermonnikoog (Stuurgroep Schiermonnikoog 2005).

In de periode 1985-1995 werden in totaal 55 exemplaren gezien.

Topdag:

23 sep 2004 125 ex.

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
jul	1	1	0.13
aug	1	1	0.04
sep	15	293	1.68
okt	15	121	0.90
nov	8	15	0.12
dec	3	3	0.06

In de vorige periode werd eveneens een Vaal Stormvogeltje gezien in juli. Toen werden overigens ook enkele exemplaren waargeno-

men in januari. Op 23 september 2004 werd gezien hoe een Vaal Stormvogeltje verdween in de bek van een Slechtvalk.

Jan-van-gent

Alhoewel 'Jannen' het hele jaar op de Noordzee verblijven, worden ze verhoudingsgewijs weinig gezien in de Waddenzee. In totaal werden er 144 exemplaren gezien op 30 verschillende dagen. Ter vergelijking: tijdens 2166 uur tellen aan het Noordzeestrand van Schiermonnikoog werden daar 8721 'Jannen' gezien (Stuurgroep Schiermonnikoog 2005). Dit is een gemiddelde van bijna vier per uur.

Leeftijdverdeling:

juveniel	4
2 ^e jaars	1
adult	18

Verdeling:

<i>mond</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
sep	9	35	0.20
okt	13	84	0.62
nov	7	24	0.20
dec	1	1	0.02

Oktober is de beste maand.

Topdag:

7 okt 2006	47 ex.
------------	--------

Fuut

Het beeld van de Fuut is niet compleet. Dit komt omdat langsvliegende vogels lang niet altijd opgeschreven worden. Meestal ging het om enkele exemplaren per dag. Op sommige dagen waren het er meer, bijvoorbeeld:

13 sep 1997	39 ex.
2 okt 1997	20 ex.
14 okt 1997	20 ex.

Roodhalsfuut

Roodhalsfuten werden op 16 verschillende dagen gezien. In totaal ging het om 26 exemplaren. De beste maand om deze fuut te zien is oktober (11 exemplaren). Ook de

FOTO: REINT JAKOB SCHUIT

Paarse Strandloper – Lauwersoog – 14 november 2004

Roodhalsfuut werd in de vorige periode meer gezien. Bovendien zijn er ook minder pleisterende vogels dan bijvoorbeeld in de jaren tachtig.

Kuifduiker

27 sep 2004	1 ex.
-------------	-------

Slechts één waarneming. Een schril contrast met de periode 1985-1995 toen er 12 werden gezien. Waar zijn de Kuifduikers gebleven, of vliegen ze niet bij onstuimig weer?

Geoorde Fuut

23 aug 1998	1 ex.
-------------	-------

Drieteenstrandloper

Er zijn 217 Drieteenstrandlopers gezien op 16 verschillende dagen.

Paarse Strandloper

Er werden 62 langsvliegende Paarse Strandlopers gemeld.

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
aug	2	3	0.11
sep	7	21	0.12
okt	3	4	0.03
nov	7	29	0.24
dec	3	4	0.06
feb	1	1	0.05

In Bijlsma et al (2001) wordt gesteld dat dagtrek amper voorkomt. Bovenstaande gegevens laten zien dat er wel degelijk dagtrek bij Paarse Strandlopers voorkomt. De piek is in november, dit is de periode waarin de meeste Paarse Strandlopers in Nederland aankomen.

Grauwe Franjepoot

De Grauwe Franjepoten die hier worden gezien zijn van IJslandse origine (Bijlsma et al 2001).

Op 12 verschillende dagen werden in totaal 17 exemplaren langsvliegend gezien.

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
jul	1	1	0.13
aug	2	3	0.11
sep	8	12	0.07
nov	1	1	0.01

De verdeling van de waarnemingen laat zien dat Grauwe Franjepoten over het algemeen eerder in het najaar worden gezien. Winterwaarnemingen zijn er (nog) niet. De laatste waarneming was op 1 november 2006.

In de vorige periode werden er drie gezien: twee in augustus en één in september.

Rosse Franjepoot

De Rosse Franjepoten die in Nederland worden gezien, zijn waarschijnlijk afkomstig van Spitsbergen, IJsland, Groenland en het oosten van Canada. De Europese populatie trekt voornamelijk weg naar het zuidoosten (Bijlsma et al 2001). Op 36 dagen werden Rosse Franjepoten gezien met in totaal 95 exemplaren.

Hiermee is Lauwersoog een toplocatie voor Rosse Franjepoten. Vaak zijn enkele Rosse

Franjepoten voor kortere of langere tijd ter plaatse.

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
sep	10	36	0.21
okt	13	27	0.20
nov	9	26	0.21
dec	3	4	0.09
feb	1	1	0.09

Dit is bijna een factor vijf meer dan de vorige periode. Deze toename komt waarschijnlijk door betere apparatuur en de toegenomen kennis.

Middelste Jager

Er zijn 133 Middelste Jagers gezien op 41 dagen.

Topdagen:

5 dec 1999	20 ex.
23 sep 2004	16 ex.

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
aug	2	5	0.19
sep	11	33	0.18
okt	12	25	0.19
nov	8	34	0.28
dec	6	28	0.60
jan	2	8	0.42

Gecorrigeerd voor het aantal waarnemingsuren blijkt december de beste maand te zijn, verrassend genoeg gevolgd door januari. Langs de Hollandse kust is begin november de beste tijd (Bijlsma et al 2001). Ook hier blijft het voorkomen vooral beperkt tot dagen met een harde aanlandige wind.

De vroegste waarneming dateert van 24 augustus 2004. Vanaf deze periode kunnen Middelste Jagers worden gezien tot ver in de winter. De periode 1985-1995 laat eenzelfde patroon zien met eenzelfde verdeling. Van de 131 exemplaren waren er maar twee adult; een lichte vorm (met lepels!) en een donkere vorm.

Kleine Jager

De Kleine Jager is een echte kustvolger en wordt op volle zee niet veel gezien.

Het is de meest algemene jager met 700 exemplaren, verdeeld over 61 dagen.

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
jul	2	3	0.38
aug	5	72	2.67
sep	25	445	2.56
okt	18	146	1.08
nov	5	18	0.15
dec	4	13	0.45
feb	2	3	0.18

De piek ligt voor de Kleine Jager in de Waddenzee in augustus en september.

Kleinste Jager

Nog niet zo heel lang geleden was het lastig om een Kleinste Jager aanvaard te krijgen door de CDNA. Door de toegenomen kennis en de betere apparatuur is het determineren van een Kleinste Jager tegenwoordig een veel minder groot probleem. De soort wordt dan ook aanmerkelijk meer gemeld dan in het verleden. In de afgelopen 11 jaar werden maar liefst 50 exemplaren gezien, verdeeld over 25 dagen.

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
jun	1	1	0.01
aug	3	11	0.41
sep	13	25	0.14
okt	8	13	0.10

De piek van de Kleinste Jager is nog eerder dan die van de Kleine Jager. In totaal werden vijf adulte vogels gezien: vier in september 1998 en één in juni 2004.

Grote Jager

De Grote Jager komt het hele jaar door voor op de Noordzee. De Grote Jagers die in Nederland worden gezien, zijn afkomstig uit het gehele Noord-Atlantische gebied (Bijlsma et al 2001).

Er werden in totaal 177 Grote Jagers gezien, verdeeld over 38 dagen.

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
jul	1	1	0.13
aug	3	5	0.19
sep	19	136	0.78
okt	7	9	0.07
nov	5	13	0.11
dec	2	11	0.23
feb	1	2	0.18

De presentie van Grote Jager in de Waddenzee bij harde aanlandige wind is vrij constant. Er is een uitschieter: september. In deze maand zijn veel Grote Jagers gezien. Deze piek ligt aan de Hollandse kust enkele weken later (Bijlsma et al 2001).

Een bijzondere waarneming was die van een Grote Jager op 5 december 1999. Deze vogel wist een Middelste Jager te pakken en grotendeels op te eten! Soms zijn Grote Jagers ter plaatse. Zo verbleven in het late najaar van 2006 twee vogels op het wad bij Lauwersoog.

Topdag:

9 sep 1997 40 ex.

Grote Jager – Noordzee – 19 september 2004

FOTO: REINT JAKOB SCHUT

Drieteenmeeuw

De Drieteenmeeuw is een echte pelagische soort, die ook midden op zee slaapt. De soort komt het hele jaar door voor op de Noordzee, maar is het meest algemeen in de winter.

In totaal zijn 1021 Drieteenmeeuwen bij Lauwersoog geteld, verdeeld over 39 dagen. Van 19 exemplaren waren er zes adult en 13 juveniel.

Topdag:
5 dec 1999 400 ex.

Verdeling:			
<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
aug	1	1	0.04
sep	8	17	0.01
okt	3	10	0.07
nov	11	406	3.30
dec	7	442	9.36
jan	4	125	6.58
feb	4	13	1.09
mrt	1	7	3.50

Drieteenmeeuwen worden vooral in het late najaar en tijdens winterstormen gezien. In de vorige periode lag de piek eveneens in

Vorkstaartmeeuw – Eemshaven – 29 september 2004

de wintermaanden. In de wintermaanden zijn er ook vaak exemplaren ter plaatse.

Dwergmeeuw

In de afgelopen 11 jaar werden ruim 1600 Dwergmeeuwen geteld.

Topdag:
12 nov 2006 250 ex.

Verdeling:			
<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
aug	1	4	0.15
sep	16	189	1.09
okt	9	465	3.44
nov	15	690	5.61
dec	8	181	3.85
jan	2	67	3.53
feb	2	15	1.36

De beste tijd voor de Dwergmeeuw is de periode van oktober tot en met januari. Het patroon wijkt iets af van het patroon gevonden aan de Hollandse kust (Bijlsma et al 2001). Hier is de soort het meest algemeen in de laatste decade van oktober, waarna de aantallen snel decimeren in november.

In de periode 1985-1995 was het voorkomen sterk gepiekt in november. Dit patroon komt meer overeen met de situatie beschreven van de Hollandse kust (Bijlsma et al 2001).

Van 86 exemplaren werd de leeftijd vermeld: 77 adult en negen juveniel.

Het zou leuk zijn om de voorjaarstrek van Dwergmeeuwen eens bij te houden omdat deze behoorlijk gepiekt kan zijn.

Vorkstaartmeeuw

De Vorkstaartmeeuwen die in Nederland worden gezien stammen waarschijnlijk af van Groenlandse en Canadese populaties (Bijlsma et al 2001).

In totaal werden er in de periode 79 exemplaren gezien op 29 zeetrekdagen. Van de 43 exemplaren die op kleed gebracht werden, waren er 30 juveniel en 13 adult. Deze verhouding is te vergelijken met de door de CDNA aanvaarde Nederlandse gevallen.

Grote Stern – Noordzee – 19 september 2004

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
aug	2	4	0.15
sep	13	47	0.27
okt	8	21	0.16
nov	3	4	0.03
jan	3	3	0.16

September is de beste maand. Opvallend zijn de januariwaarnemingen; in al deze gevallen gaat het om juveniele vogels. Soms blijven Vorkstaartmeeuwen hangen in de haven en omgeving. Zo ook een juveniele Vorkstaartmeeuw in de haven van Lauwersoog. Toen deze op een gegeven moment wilde opvliegen, kon hij niet tegen de harde wind op en werd achteruit tegen een lantaarnpaal gesmaakt. De vogel werd opgeraapt en naar het asiel gebracht. Helaas overleed de vogel aldaar.

Zwartkopmeeuw

Er werden in totaal negen langsvliegende exemplaren gezien. In de periode 1985-1995 waren dit er slechts drie. Van de negen exemplaren waren er zeven in de 21e eeuw.

Geelpootmeeuw

16 dec 2000

1 ex. (1^e winter)

Dwergstern

Bijna alle waarnemingen zijn van september (n=134), met het zwaartepunt begin september. In de vorige periode is er ook veel geteld bij rustig weer. De aantallen Dwergsterns per uur waren toen 21 in augustus en 11 in september. De meeste vogels vlogen bij een matige zuidelijke wind. Deze gegevens zijn niet te vergelijken met die van nu; er is nu alleen geteld bij harde aanlandige wind.

Lachstern

23 sep 2004 1 ex.

Zwarte Stern

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
aug	4	132	4.89
sep	9	247	1.42

De aantallen blijven ver achter bij die van de vorige periode; toen was het uurgemiddelde in augustus maar liefst 46! Dit wordt grotendeels veroorzaakt door het feit dat er in de vorige periode veel is geteld in augustus bij rustig weer. De aantallen Zwarte Sterns zijn het hoogst bij een zuidelijke wind.

Witvleugelstern

31 aug 1996 1 ex.
22 sep 2004 1 ex.
7 aug 2005 1 ex.

In alle gevallen ging het om juveniele exemplaren. In de vorige periode waren er vier waarnemingen; alle uit september. Drie hiervan waren juveniel en één betrof een adult.

Grote Stern

Er zijn 355 Grote Sterns geteld, verdeeld over 28 dagen.

Verdeling:

<i>mnd</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
aug	1	5	0.19
sep	18	334	1.92
okt	7	14	0.10
nov	2	2	0.02

September is onbetwist de beste tijd. De laatste waarneming dateert van 5 november 1996.

Visdief /Noordse Stern

Net als langs de Hollandse kust is een groot deel van de langsvliegende Visdieven en Noordse Sterns niet op soort te brengen. Helaas zijn gegevens over 'noordse dieven' schaars.

Goede dag:

11 sep 2001 513 ex.

Noordse Stern

Helaas worden waarnemingen van Noordse Sterns vaak niet doorgegeven, waardoor er geen goed beeld is te geven van de doortrek.

Enkele goede dagen:

31 aug 1996 125 ex.
3 sep 2000 100 ex.

Visdief

Net als bij de Noordse Stern, zijn ook van de Visdief nauwelijks gegevens bekend van de doortrek.

Een dag met een hoog aantal:

31 aug 1996 294 ex.

Zeekoet

Er zijn slechts 37 Zeekoeten gezien op 19 dagen. Nog eens 12 Alk/Zeekoeten kon niet op soort worden gebracht. Opgeteld gaat het om 57 exemplaren; dit is iets minder dan de vorige periode, zeker als het aantal wordt gecorrigeerd voor het aantal waarnemingsuren.

Alk

Er werden negen langsvliegende Alken gedermineerd op zeven zeetrekdagen.

In de vorige periode was dit er slechts een! Alken zijn dus zeldzaam in de Waddenzee, en helemaal een Alk die ter plaatse is. Vaak betreft het hier dan vogels die besmeurd zijn met stookolie. Enkele voorbeelden van stookolieslachtoffers bij Lauwersoog: 12 december 1999 (zie foto Grauwe Gors 28: 40), 29-30 maart 2003 en 16-18 december 2005 (minimaal vijf exemplaren, waarvan één dood gevonden).

Kleine Alk

Er zijn maar liefst 607 Kleine Alken gezien op 31 verschillende dagen.

Enkele topdagen:

23 okt 2005 240 ex.
1 nov 2006 133 ex.

Verdeling:

<i>mond</i>	<i>dg</i>	<i>aantal</i>	<i>gecorrigeerd</i>
okt	13	353	2.61
nov	14	247	2.01

In tegenstelling tot de Hollandse kust ligt de piek in de Waddenzee in oktober in plaats van november.

Buiten oktober en november zijn er maar vier waarnemingen:

13 sep 1996	1 ex.
3 dec 1999	4 ex.
8 sep 2001	1 ex.
13 sep 2004	1 ex.

Papegaaiduiker

Zeven waarnemingen:

14 okt 1997	1 ex.
15 dec 2000	1 ex.
1 nov 2001	1 ex.
13 sep 2004	1 ex.
20 nov 2004	1 ex.
2 nov 2006	1 ex.
12 nov 2006	1 ex.

Verhoudingsgewijs is het aantal Papegaaiduikers groot ten opzichte van de gemelde langsvliegende Zeekoeten en Alken.

Papegaaiduikers worden langs de Nederlandse kust ook vaak in de winter gezien. Het kan dus interessant zijn om eens wat vaker in januari tot en met april te gaan tellen bij Lauwersoog.

Ook in de Eemshaven wordt af en toe een Papegaaiduiker langsvliegend gezien. Op 29 december 2001 werd een dood exemplaar gevonden bij Lauwersoog.

Conclusie

Gesteld kan worden dat Lauwersoog een goed punt is om zeetrek te tellen. De Waddenzee is een goede plek om met een harde of stormachtige aanlandige wind zeevogelsoorten te zien.

Het is met name een goede plek voor Rosse Franjepoten. Kleine Alken, Vorkstaartmeeuwen, Vale Stormvogeltjes, Eidereenden en Rotganzen. De aantallen van deze soorten zijn hoger dan langs de Hollandse kust. De

aantallen van veel andere soorten zeevogels blijven echter achter bij die van de Noordzee, zoals pijlstormvogels, Noordse Stormvogels, Drieteenmeeuwen, Jan-van-genten, Alk/Zeekoeten en duikers.

Maar alles is mogelijk. Zo is er de afgelopen decades al twee keer een serieuze claim geweest van een Grote Pijlstormvogel, beide keren door ervaren vogelaars. Deze vogels werden waargenomen op 3 januari 1984 en op 4 september 1992 (cf van Dijk 1993). Helaas zijn beide gevallen niet aanvaard door de CDNA.

Literatuur

- Bijsma, R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.*
- Bot, M. & M. Jonker 2004. Uitzonderlijke zeetrek langs Lauwersoog eind september 2004. De Grauwe Gors 32: 172-177.*
- Van Dijk, A. 1993. Een Grote Pijlstormvogel langs Lauwersoog op 4 september 1992. De Grauwe Gors 20: 16-17.*
- Olthoff, M. 1996. Zeetrek bij Lauwersoog 1985-1995. De Grauwe Gors 24: 49-59.*
- Platteeuw, M. 1991. Zeevogels langs de Nederlandse kust: wanneer, welke soorten en onder welke omstandigheden? Sula 5: 2-15.*
- Platteeuw, M., N.F. van der Ham & J.E. den Ouden 1994. Zeetrekellingen in Nederland in de jaren tachtig. Sula 8: 1-203.*
- Stuurgroep Avifauna Schiermonnikoog (redactie) 2005. Vogels van Schiermonnikoog, gezien-geteld-opgetekend. Uniepers, Abcoude.*
- Waarnemingenrubriek De Grauwe Gors 1995-2006.*
- Website www.lauwersmeer.com.*

Martin Olthoff

E. Reitsmalaan 2
9744 DK Groningen
martinolthoff@hetnet.nl